

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, dne 5. avgusta 1938.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

E. D.:

Notranje lice današnje Anglije

Zunanja politika modernih držav je in mora biti odsev njihovega notranjega življenja. Za naše razumevanje nejasna zunanja politika Anglije, ki jo vodi po padcu Antonyja Edena dejansko sam »prvi minister« Neville Chamberlain, nam bo postala takoj bolj dostopna, če spoznamo, kakšno je notranje lice današnje Anglije. V ta namen hočemo v naslednjih vrsticah postreči z nekaterimi podatki.

Od začetka devetnajstega stoletja do izbruha vojne leta 1914. se je v Angliji rodilo in je počasi, ali stalno napredovalo načelo svobodne besede, svobodnega tiska in svobode združevanja oziroma javnega izpovedovanja mišljenja. Kakor pravi veliki angleški pravnik Dicey po pravici, nimajo te nove pravice take zakonite podlage, ki bi bila razločno, oblikovana, temveč izhajajo v večji meri iz novejših ustavnih prizadevanj. Kljub temu so to pravice, s katerimi se je Anglež izpred velike vojne ponašal. Zato pa je vprav pomanjkanje razločnega oblikovanja teh pravic odkrilo v razdobju reakcije po vojni njih slabotnost. In sicer zaradi tega, ker se nerazločen zakon v rokah uradnika spremeni po njegovi prosti volji ali v orodje nazadnjaštva ali v orodje napredka.

V predvojni Angliji je veljalo splošno, da se sme govoriti ali pisati vse, samo izzivanje k zločinom ne. Prav tako so smele politične, verske in družbene organizacije prirejati sestanke in shode, če le niso zavajale k nasilnostim. V tej dobi se je rodilo tudi strokovno življenje. Te združitve so bile v začetku 19. stoletja izvenzakonite in kaznive. Leta 1914. niso bile samo zakonite, temveč je njihovo obstojanje povzročilo tudi spremembo splošnega pravca; z zakonom o strokovnih zvezah iz leta 1906. so dobile strokovne zveze pravico posegati dejavno v razredne spopade in od leta 1913. dalje smejo pobirati udnino, kar jih usposablja, da delujejo tudi na političnem polju in da podpirajo kandidate pri parlamentarnih volitvah. Te pridobitve pa so le s težavo preživele vojno.

Za popolnost zgodovine svobode v Angliji pa ne smemo prezreti nastanka moderne policije. Še pred slabimi sto leti ni imela Anglija policije v današnjem smislu, danes pa je njena policija eden izmed najvažnejših činiteljev, ki obstajajo, in ki je toliko bolj nevaren, ker se povprečen Anglež politične vloge policije niti ne zaveda.

Svoboda besede, svoboda združevanja in moderna policija, to so trije najvažnejši in najznačilnejši predmeti sodobnega razvoja v Angliji.

Svoboda besede.

Vsakršni svobodni ljudski politiki je osnova v svobodni besedi in pisavi. To spoznanje je razlog, da se v trenutku uveljavitve avtoritarne moči vedno zatre najprej svobodna beseda in pisava. V Angliji napreduje zatiranje svobodne besede in pisave v taki meri in s tako hitrostjo, da se Angleži na tem področju prav kmalu ne bodo več dosti razlikovali od svojih krvnih bratrancev na jugovzhodu.

To so dosegle angleške oblasti s pomočjo zakonov o »zavajanju« in o »sramotitvi«. Pri nas, kjer gledamo radi v Angliji »klasično« deželo »svobode«, bodo gornji in naslednji podatki vsekakor novost...

Ne da bi tajili ali nasprotovali potrebi, da zahteva javni red na vsak način določeno ureditev svobodne besede, je treba vedeti, da je angleški zakon, posebno tisti o »zavajanju« tako splošen, da more pristranski sodnik brez vsake težave napraviti iz njegovih določb orožje proti svobodi.

Zavajanje, prestop, ki so ga začeli spoznavati v srednjem veku, nima določenega območja; po navedenem zakonu je zavajanje v tem, da izzoveš nezadovoljnost ali needinost angleških državljanov ali pa, da seješ sovraštvo med različne

razrede prebivalstva imperija. Leta 1815., ko je ječala Anglija pod najbolj nazadnjaškim režimom novejših dobe, je vlada z odloki prepovedala vsakršno zbiranje v bližini parlamenta. Danes so ti odloki obnovljeni v vsej veljavi, in sicer tako, da so naperjeni proti političnim voditeljem. Prestopek zavajanja je bil pred vojno praktično odpravljen na področju politične propagande. V zadnjih letih je postalo zavajanje spet učinkovito orožje v rokah sedanje angleške vlade.

Sramotitev je hkrati prestop in razlog za stvarno zadoščenje. Ta zakon postavlja z dovolitvijo civilne odškodninske tožbe hudo oviro vsakemu napredovanju opozicijske politike. Pri tem je vprašanje, ali gre v posameznem primeru za sramotitev, in naslednje vprašanje, kolikšna denarna vsota ustreza odškodnini za storjeno sramotitev, prepuščeno docela prostemu preudarku sodnika, ki pripada — z ozirom na način postavljanja angleških sodnikov — brezpogojno k posedujočemu razredu. Poleg tega se po angleškem zakonu nalaga odškodnina tudi sočasno avtorju članka, lastniku lista in tiskarju, znašati pa sme tudi do 10.000 funtov (okrog 2 in pol milijona dinarjev) in več.

Kaj se s pomočjo tega zakona dogaja, kažejo zlasti tožbe med fašističnim voditeljem Mosleyem in med liberalnim časopisjem. Liberalno časopisje je bilo že nešteto krat obsojeno na plačilo tisočev funtov v korist Mosleya zaradi »sramotitev«, ki so otroška igra proti tistim sramotitvam, ki se jih ne kaznovano in pod zavetjem sodnikov poslužuje Mosley sam nasproti liberalnemu časopisju. Liberalnemu tisku postaja z vsakim dnem težje pisati po lastnih smernicah, hkrati pa je brez vsake obrambe pred težkimi obdolžitvami, ki jih sipljejo Mosleyevi ljudje vsak dan proti njemu, kajti tožbe tega časopisja in sodelavcev tega časopisja so po navadi izgubljene.

To stanje se je še bolj poslabšalo, ko je stopil leta 1934. v veljavo odlok o »zavajanju«, izdan v nameri, da pobija propagando demokratičnih zahtev, posebno pa proti mirovni propagandi v vojski in mornarici. Sestavljen je bil tako, da je bil glavni namen odloka najbrž razširitev policijske oblasti, posebno pa povečanje pravic pri iskanju listin, objav in člankov mirovne propagande. Na tem področju so bile pravice policije do leta 1934. tako ozke, da je smel n. pr. Lloyd George agitirati za mir v teku vojne. Znana sta kot taka propagandista tudi Ramsay MacDonald in lord Landsdown v letu 1917. Nobenemu se ni nič zgodilo in se mu tudi ni smelo nič zgoditi. Po izdaji tega zakona pa je bil obsojen na dve leti zapora dijak univerze v Leedsu zato, ker je poskušal pregovoriti mladega vojaka aviacije, naj se priklasi k mednarodnemu bataljonu vladne vojske v Španiji.

Pravica združevanja in javnega izpovedovanja mišljenja

Angleži prejšnjega rodu so videli v pravici, da obravnavajo javno vprašanja verstva ali politike, znamenje svobode sploh. Njihova policija pa je odkrila nove načine za odvzemanje te pravice tistim, katerih mišljenje nasprotuje mišljenju in hotenju javnih oblasti.

Da se lahko sestaneš, si moraš najprej zagotoviti kraj (prostor), kjer naj bo sestanek. Treba je najeti velike dvorane, ki so v rokah zasebnikov. No, policija se zadovolji s tem, da sporoči lastniku, da ji napovedani sestanek ni všeč. Lastnik, ki je posloven človek, odpove oddajo prostora — in zadeva je rešena tako, da tistega sestanka pač ni. Na ta način ima Mosley v Londonu sestanke v znani dvorani Albert Hall, oddaje iste dvorane pa lastniki nikdar ne dovolijo, če gre za protifašistične demonstracije. Čeprav so zborovanja javna,

jih obvladuje zasebno pravo. Lastnik dvorane sme dati izprazniti ob nemirih dvorano, kadar hoče. Devet pravnikov od desetih je mislilo do leta 1936., da ni treba policiji v takih primerih nikoli posredovati. Tako so ob fašistični demonstraciji l. 1934. oboroženi pripadniki Mosleya napadli v dvorani »Olimpija« tiste, ki so z medklaci nasprotovali govornikom, in jih več težko ranili, močan oddelek policije, ki je patroliral zunaj dvorane, pa se je branil posredovati, češ da nima pravice vstopiti. To stališče je takrat potrdil tudi notranji minister kot pravilno. Kljub temu pa so kmalu po tem dogodku stopili policijski častniki v zborovalno dvorano in je niso hoteli zapustiti takrat, ko so v južnem Walesu zborovalci protestirali proti izdaji zakona o zavajanju. Zaradi tako različne prakse so sprožili nekateri pravdo zaradi ugotovitve, da je bila navzočnost policistov pri tistem zborovanju protizakonita. Tako krajevno sodišče, kot prizivno sodišče sta pa potrdili, da je imela policija pravico vstopiti, kakor hitro je »menila, da bi njena navzočnost utegnila preprečiti zavodljive govore in nemire«. Jasno je, da bo policija vedno znala preprečiti sodnike o tem, da bo njena navzočnost kaj takega preprečila, če gre za zborovanje tistih, o katerih ve, da so drugega mišljenja, kot je sama. Zato so pa tako odlični pravni teoretiki, kakor je Godhart v Oxfordu, odklonili pravilnost te razlage, kakršno sta v danem primeru uveljavili obe sodišči.

Tudi na področju zborovanj na prostem in sprevodov, ki so tako važni v političnem življenju Angležev, se pojavljajo podobne težave. Take manifestacije so se prirejale prej, ne da bi se bile kakor koli zadrževale. V zadnjih letih pa poskušata vlada in policija onemogočiti taka zborovanja ali sprevode z vsemi dostopnimi sredstvi, kakor hitro jih prirejajo demokratični voditelji, zlasti pa, če naj bi se vršili v bližini tovarn, kjer bi se utegnili zbrati nezaposlenci.

Leta 1936. je vlada izrabila številne atentate fašistov in izdala odlok glede javnega reda. V načelu ima ta odlok namen, prepovedati nošnje krojev, s kakršnimi agitira fašistična propaganda. Ali odlok daje — in v tem je vprav izraba okolnosti — nevarno oblast prepovedi političnih sprevodov policiji, kadar ta misli, da bi utegnili nastati neredi. Odlok vidi celo že v siloviti obravnavi na političnem zborovanju razlog nevarnosti. Po tem odloku bi bili kaznovani stankujoči zaradi razprav o delavskih zahtevah proti industrijem.

Dandanes spada torej pravica zborovanja na Angleškem v preteklost. Policija si prisvaja polagoma — na nezakonit način sicer — pravico dovoljevanja ali prepovedovanja zborovanj.

Leta 1934. je bilo v neki ulici blizu sedeža odbora za brezposelne zborovanje proti zakonu o zavajanju. Brez obrazložitve je policija to zborovanje pretrgala v trenutku, ko je začela govoriti gospa Duncan. Ta ni hotela oditi z odra in je govor nadaljevala, je pa bila aretirana, obtožena, sojena in obsojena na denarno kazen. Tako je prišlo do znamenitega procesa Duncan contra Jones. Gospa Duncan se je proti obsodbi, ki je iznenadila celotno angleško javnost, pritožila na višje sodišče. Pri tem so njeno stališče branili najznamenitejši angleški pravniki. Toda sodišče je odobrilo stališče policije, ki je trdila, da bi bili izbruhi nemiri, če bi se ona ne bila vmešala. Že omenjeni Godhart je takrat napisal, da bi postala pravica zborovanja povsem iluzorna, če bi smela policija preprečevati zborovanja s sklicevanjem na to, da se boji neredov. Drugi znani pravnik, Wade z univerze v Cambridgeu, je tedaj rekel: »Ni več svobode zborovanja brez predhodne dovolitve policije. Ali, če bi se priznanje te pravice zahtevalo pred parlamentom, ni nobenega dvoma, da bi se uprli obe zbornici in tako zahtevo odklonili.«

NAJBOLJŠE ŠIVALNE STROJE

»ADLER«

ZA DOM IN OBRT TER POSAMEZNE DELE IN KOLESA KUPITE PRI

PETELINC
LJUBLJANA

ZA VODO, BLIZU PREŠERNOVEGA SPOMENIKA

VEČLETNO JAMSTVO! - POUK V
UMETNEM VEZENJU BREZPLAČEN

Strokovne zveze

Stroga so pravila, ki določajo pravice in področje delovanja strokovnih zvez. Zato jih ni mogoče prelomiti na tako zviti način, kakor smo ga doslej opazovali. Ali po vojni se je posrečilo vzbuditi ljubosumnost parlamenta in v njem uveljaviti dva zakona, ki naj pomagata utesniti naraščajočo moč strokovnih zvez. Prvi zakon, »zakon nujne sile« iz leta 1920, dovoljuje razglasiti neke vrste obsedno stanje v primerih krize. Ob izbruhu težkih strokovnih spopadov se vlada poslužuje te izredne oblasti. Tako je storila vlada zlasti, ko je leta 1926. izbruhnila splošna stavka. Reakcionarno oblasivo, ki se poslužuje take oblasti, bi bilo mogoče zrušiti edinole z revolucijo, nikakor ne več z demokratično-parlamentarnimi sredstvi.

Angleški vladi pa po stavki leta 1926. tudi ta izjemna oblast ni bila dovolj, izzvala je sprejem še enega zakona, »zakona o delovnih sporih« iz leta 1927. Ta zakon pomeni v vsej dobi zadnjih sto let prvi zelo resni naskok na strokovne pravice. Zakon postavlja izven zakonitosti ne samo splošno, temveč sploh vsako stavko važnega značaja. Ta zakon prepoveduje med drugim javne zbirke v politične namene; dovoljene so samo take zbirke, ki jih poznajo že pravila strokovnih zvez. Nazadnje prepoveduje, da bi se strokovno organizirali — državni uradniki.

Policija

Kakor smo že opozorili, ni imela policija nobene važne vloge v politiki. Naraščanje njene moči v zadnjih letih pa je ena izmed najbolj vznemirljivih pojavov angleške zgodovine po vojni. V 19. stoletju je bila policija civilna oblast pod nadzorstvom občinskih odborov. Ministrstva policije ni bilo. Le notranji minister je imel določen nadzorni vpliv na njo.

Leta 1938. pa je policija popolnoma militarizirana, njeno ravnanje se popolnoma spremeni. Policijski častniki se vzgajajo in urijo kot vojaki, policija postane resnično orožništvo. V okolici Londona ustanovijo policijsko šolo, ki ustvarja kasto častnikov tega poklica. Občinski odbori so izgubili nadzorno oblast nad policijo, ki je prešla

na svete grofije, koder imajo konservativci večino skoraj v vsej Angliji.

Smelo se je bati, da vojaška policija, vzgojena k sili, s častniki, ki prihajajo iz vojaških vrst, ne bo nesimpatična strankam, ki se same miselno in stvarno naslanjajo na nasilstvo in na avtoritarizem. Dejstva so potrdila utemeljenost teh pomislekov.

Policija varuje fašiste in zapira njihove na-

sprotnike. Spodnja zbornica je ugotovila nič koliko takih primerov. Razmere so danes razvite tako daleč, da je v Angliji policija pripravljena izrabiti svoj pridobljeni prednostni položaj že odkrito za utrditev reakcije. Tak splošni vtisk mora dobiti vsakdo, če se seznanimo malo bližje s sodobnimi oblikami javnega življenja v Angliji in z razlikami med tem in še nedavnim javnim takajšnjim življenjem.

Opazovalec

Nacionalna ura

v radiu Jugoslavije je uredba prav svoje vrste. Kakovost večine predavateljev je kaj slaba in temu primerne so tudi predavane snovi. S kakšnimi stvarmi nas hočeta pitati v tej uri Belgrad in Zagreb, je za nas stranskega pomena, tem več pa nam dajo misliti predavanja, s katerimi je dovoljeno nastopati nam Slovincem po štirikrat na mesec. Ob teh urah je dana slovenski besedi izredna prilika, da seže po posredovanju kratkovalovne belgrajske oddajne postaje v vse kraje sveta, da pride torej tudi do ušes vseh daleč po svetu kakor tudi po Jugoslaviji raztresenih sto tisočev naših rojakov. Za naše izseljence je sicer preskrbljeno s posebnimi večeri, vendar nam to nikakor ne sme biti zadosti. Zato pa, če imamo na razpolago štiri nacionalne ure, s temi ne smemo ravnati tako nemarno, kakor da so naši rojaki na tujem slovenske besede siti ko čebela meda.

Kako veliko škodo trpi po naši nemarnosti slovenska propaganda po tujini, bomo spoznali, že ako si ogledamo in ocenimo naslove slovenskih predavanj poslednjih štirih mesecev. Vodo nositi v morje se pravi, če govorimo Slovenci v nacionalni uri o fotografiji ali etični vrednosti smučanja. Napihnjenim žabam smo podobni, če razkladamo širnemu svetu svoje mnenje o vzgojni politiki ali nalogah univerz. Zelo neprimerno je tudi, če obešamo na še večji zvon težko pridobljeni krajiški vodovod. Vsa takšna vprašanja, kakor tudi snovi o slovenski dekorativni umetnosti, o slovenskih kartuzijah, dalje o slovenskih pasijonskih igrah, o prvi zbirki slovenskih pesmi, o zgodovinskem razvoju Novega mesta ali o Slovincih v jugoslovanski vojni mornarici, po svoji vsebini pač ne spadajo drugam ko v vrsto vsakdanjih predavanj same ljubljanske oddajne postaje. S tem smo si ogledali že celih enajst predavanj. In tako nam ostane kot edino, kar bi moglo biti vredno, da poslušamo zunanji svet, zlasti pa naši rojaki na tujem, predavanja: Reka Ljubljana, ena najlepših pojavov Krasa.

Po vsem tem bo vsakdo vprašal: Ali Slovenci res pod milim Bogom nimamo svetu in rojakom prav ničesar povedati, kar bi moglo propagirati slovensko stvar? Najhujše je pa tole. Doslej je denar za nagrade slovenskih predavanj nacionalne ure dotekal po Savi navzgor ter sta bili zato izključno v belgrajskih rokah tudi skrb in izbira slovenskih predavateljev. Ali v poslednjem času je s plačevanjem »nacionalnih« predavateljev obremenjena vendar sama naša ljubljanska postaja. Iz tega sledi čisto naravno, da bi morala imeti Ljubljana zdaj tudi pravico izbire predavanj. V

resnici pa je videti, da si k svoji dolžnosti te pravice tudi v tem primeru še nismo znali pridobiti. Pravijo sicer, da človek toliko velja, kar plača. Mar naj bo ta po vsem ostalem svetu veljavna resnica pri nas na glavo postavljena? Naša zahteva je torej tale. Za slovenski delež nacionalne ure naj skrbi ljubljanska radijska oddajna postaja, predavanja pa naj bodo tako izbrana, da bo imela slovenska stvar res kaj koristi. J. R.

K zgorajšnjemu dopisu dostavljamo še:

Slišali smo, da se je vodstvo ljubljanske radijske postaje že prizadevalo za preureditev inboljšanje nacionalne ure. Želimo, da od te zahteve ne odneha.

Vprašanje centralizma

Dejstvo, da se je češko-slovaška vlada odločila ob razčiščenju vprašanja sudetskih Nemcev likvidirati tudi pretirani centralizem s tem, da bo dala posameznim pokrajinam dokaj samoodločbe, je dalo »Trgovskemu listu« povod, da se vprašuje, kaj bo z našim centralizmom. Ugotavlja prednosti in pomanjkljivosti centralizma v bratovski republiki ter jih primerja z nasledki centralizma v naši državi. Primerjava seveda za naš centralizem ne more podati ugodnih nasledkov, temveč more le ugotoviti, da je naš centralizem delal in še dela ovire na vseh področjih javnega in gospodarskega življenja. Nova ureditev bi bila posebno potrebna sedaj, ko se hoče dvigniti gospodarsko življenje v državi. Prazni upi so, da bi se mogel napredek gospodarskega življenja kratko in malo diktirati in odrediti iz centrale, za kar je življenje preveč zamotano, kajti diktati ne morejo upoštevati vseh sestavnih sil. Ena glavnih sestavnih sil pa je dobra volja ljudi, če te ni, so zastoj vsi predpisi in ob mrtvičnosti, če ne celo odporu ljudi, mora propasti vsak diktat.

Zelo dobro bi bilo in koristno, če bi tudi ob razmišljanju o nasledkih centralizma zopet kdaj obrnili svoj pogled v Prago in da bi po zgledu Prage tudi mi pokopali svoj škodljivi centralizem. Vsi politični pomisleki niso vredni niti piškavega oreha, kajti, če se ne bo bala Praga dati Nemcem in Madžarom skoraj avtonomnih pravic, se tudi nam ni treba bati, dati Srbom, Hrvatom in Slovincem, torej samim sebi, samoupravo. In v današnjem zunanje političnem položaju je zelo nepotrebno, bati se pravic, ki bi jih dali sebi.

»Trgovski list« je glasilo slovenskih trgovcev, ki najbolj čutijo vse nasledke sedanje državne ureditve. Odločna beseda z obsodbo centralizma prihaja tako iz ljudskih ust, in prav nič drugega ne trdimo tudi mi ves čas.

Avg. Bercieri:

Nekaj pripomb
k osvoboditvi Maribora

Zgodovinar, ki bo hotel pravilno oceniti dejavnost Slovencev ob prevratu, bo imel precej težko delo, kajti viri, ki so mu na razpolago, si v marsičem nasprotujejo, ker večina sodobnih piscev predstavlja dogodke zelo različno. Ob desetletnici prevrata je leta 1928. izdala Leonova družba obsežen zbornik pod naslovom »Slovenci v desetletju 1918—1928«, v katerem je urednik dr. Josip Mal zbral zelo lepo število sestavkov javnih delavcev, ki so po večini tudi sami odločujoče nastopali ob prevratu. Knjiga bo gotovo v mnogih pogledih odločilna za zgodovino prevratnih dogodkov, zato ne bo škodovalo, če posamezne podrobnosti, ki so tu pa tam netočno podane, izpopolnimo.

Prevratne dogodke ob severni meji je v tej knjigi popisal univerzitetni profesor prelat dr. Matija Slavič pod naslovom »Državni prevrat v Mariborski oblasti«. V tem sestavku so podrobno opisani dogodki prvih prevratnih dni v Mariboru, kako je prišlo do imenovanja majorja Rudolfa Maistra za generala in kako se je posrečilo Maribor obdržati v slovenski posesti. Pisatelj opisuje generala Maistra takole:

V začetku je imel silno nevarno stališče, ker ni imel dovolj vojakov. Nemške vojske 47. pešpolka in 26. domobranskega polka in kar je bilo drugih čet v Mariboru, je seve vse odpustil; sicer so pa sami radi odšli, ni jih bilo treba siliti. A tudi slovenski vojaki so mu uhajali. Po štirih letih trpljenja je bilo to hrepenenje po domu umljivo. Če so Maistrovi častniki, stotnik Vaupotič in drugi, ki jih je usoda slučajno 1. novembra pustila v Mariboru, spravili zvečer skupaj kake enote, jih zjutraj že ni bilo več. Maister in

njegovi vojaki so morali vedno znova vabiti vračajoče se slovenske vojske, da so ostali v Mariboru. Ko so n. pr. prišli slovenski vojaki gorske strelske artillerije št. 2 iz Ennsa z narednikom Plestenjakom iz Kranjskega v Maribor, jih je general Maister pred postajo na konju pričakoval, da jih je s svojim prijazno energičnim nastopom pridobil za to, da so ostali v Mariboru. Ravno ti strelci so se že 3. novembra dobro izkazali, ko je ogražal Maribor nekaj nemški upor iz »Kreuzhofa« pred koroškim kolodvorom; preprečili so na dravskem mostu prehod v mesto tem nevarnim braniteljem mariborskega nemštva. Istotako so ti strelci dobro sodelovali pozneje, 27. januarja 1919, ko je bil Maribor zopet v nevarnosti. Maistrovim četam se je pridružilo tudi nekaj srbskih vojnihi ujetnikov.

Precej drugače pa popisuje prevratne dogodke v Mariboru v »Slovincu« od 28. oktobra 1928. F. Žebot, ki pod podnaslovom »Prvi srbski vojaki v Mariboru« piše:

Burni so bili dogodki od 25. oktobra naprej v Mariboru. Vsak dan je prinesel kaj novega. Nemci so se na tistem zbirali in pripravljali. Nemški oficirji mariborske posadke skupno z nemškimi rezervnimi oficirji in predstavniki mariborskega nemštva so imeli svoje seje na magistratu. Javna tajnost je bila, da se Nemci korenito pripravljajo. V Gradec so pošiljali svoje kurirje. Vsak dan so razglašali, da pridejo iz Gradaa Nemci Mariborčanom na pomoč in da bodo pregnali generala Maistra in Narodni svet ter vzeli Maribor v svojo posest. Ali Nemcev ni bilo, pač pa se je dne 4. novembra predpoldne nenadoma pojavila na Tegetthoffovi cesti stotnija srbskih vojakov. Kako lepo je donela komanda v slovanskem jeziku! Z muziko na čelu so korakali Srbi ob spremstvu slovenskih čet in velikanske ljudske množice v mesto. Bila je to stotnija Srbov, ki so se vračali iz avstrijskega ujetništva preko Maribora v svojo domovino.

Ostali so tu, da pomagajo držati Maribor in okolico v naših rokah. Nemci so postali malodušni in položaj se je mahoma spremenil nam v dobro.

Kdor prebere ta dva sestavka, si gotovo ne more biti čisto na jasnem, kako je ostal Maribor v slovenski posesti. Na podlagi F. Žebotovega članka bi celo moral priti do prepričanja, da so nam Maribor rešili Srbi. Oba članka pa dokazujeta le, da se Maribor sam brez pomoči od zunaj ne bi bil mogel ubraniti nemškega pritiska; nasprotujeta si pa v tem, od kod je prišla ta pomoč in kdo jo je dal. Pri vsem tem je zanimivo, da se je general Maister, ki je istotako ob desetletnici prevrata napisal za slovenske časopise članek pod naslovom »Kako sem postal gospodar Maribora«, v svojem članku omejil na opis, kako je odpravil iz Maribora nemške oficirje in vojske, ki so pripadali v Mariboru nastanjenim avstrijskim vojaškim enotam. Opustil pa je opis nadaljnjega razvoja, tako da tudi tukaj ne dobimo razjasnitve gornjih nasprotij.

Osvoboditev Maribora pomeni za Slovence skoraj edino svetlo točko izza prevratnih dni. Zato ne bo odveč, če si pridemo čisto na jasno, kako smo do tega prišli; predvsem, ali je to uspeh našega smotrnega dela, ali pa nam je k temu do neke meje pripomoglo tudi naključje.

Kot člen oddelka gorskega strelskega polka št. 2, ki ga omenja v svojem sestavku univerzitetni profesor dr. M. Slavič, bom poskusil v naslednjem razjasniti nasprotujoče si trditve.

Kader gorskega strelskega polka št. 2, nekdanj domobranski polk št. 27, se je ob prevratu nahajal v Ennsu na Zgornjem Avstrijskem, kamor je bil premeščen maja 1918. leta iz Ljubljane zaradi prevratnega razpoloženja svojega moštva, ki je vedno česče odpovedovalo pokorsčino in tudi uhajalo domov. Polk se je spopolnjeval predvsem z

„Podkóren“

Naši sosede, Nemci kakor Italijani, hranijo že lepe zbirke krajevnih monografij, mi Slovenci pa smo v krajepisju še daleč za njimi, akoprav se morejo naše doline in gore ponosno meriti s pokrajinami naših sosedov. In prav nam Slovenem je takih opisov posebno treba, zlasti glede naših obmejnih krajev, da pokažemo in dokažemo vsemu svetu: Od prvega tukaj stanuje moj rod. Zatorej so nam dragi vsi pojavi in dogodki, ki služijo ohranitvi in poglobitvi našega domorodnega čuta. Tak pojav je tudi »Podkóren, črtice iz preteklosti vasi in gorenjske doline«, ki jih je zbral Josip Vole, tudi eden izmed zaslužnih Koréncov. Že kot urednik »Vrtca« in »Angelčka« je svoj čas na spreten način v sliki in besedi budil rodoljubno in domoljubno misel med slovensko mladino. Sedaj pa je s svojo krajepisno zbirko »Podkóren« podal in postal sam zgled domorodne ljubezni. S kakšno domačnostjo in živahnostjo so spisane posamezne črtice, povedo že njih naslovi sami: Župnik Vilfan in Podkóren, Cesta čez Kóren, Carinarna in carinarji Podkórenom, Poštna postaja Podkórenom, Francozi pod Kórenom, Iskalci zlata, Iz življenja vasi, Cerkev sv. Andreja, Odličnejši Korénci. — Pri vsem tem, da zveni naslov in opis tako domače, je vse pripovedovanje vendar zgodovinsko zanesljivo. Tako poljudno in pravilno morajo biti danes pisane knjige, če hočemo, da jih ljudstvo s pridom bere, razume in upošteva. Pa ne samo domačinom, tudi drugim morejo take krajepisne črtice marsikaj povedati, da raste tako vsestransko spoštovanje tega, kar je dobrega, lepega in zvestega pod božjim soncem. »Podkóren« je vzoren krajepis.

Poleg deseterih črtic obsega knjižica dvanajstero lepih slik, ki so vse Podkórenskega kraja. Steh zbranih in prav izbranih slik se tako nazorno kaže značaj naše prelepe Gorenjske. Že naslovna slika te toplo pozdravi in zavzame, da se ne boš dolgo pomišljal, da ne bi segel po lepem delcu.

Naposled moramo posebej označiti še en naslov izmed zbranih črtic, namreč »Sir Humphry Davy«. To je eden izmed največjih angleških prirodoslovcev, obenem sijajen dokaz, kako je bila naša Gorenjska že v davni dobi poznana in priljubljena tudi zelo daljnim tujcem. Spričo daljnega in davnega zanimanja za lepoto gorenjskih krajev bi pričakovali, da se bomo bolj zavedali vrednosti in pomembnosti svoje krasne dežele. Pa kaj vidimo? Še vedno nas morajo tujci s svojimi vsakovrstnimi obiski in spisi opozarjati na naše velike naravne in narodne zaklade. Priznanje gre torej pisatelju Josipu Volcu, ki je kot Gorenjec in Korénc v Podkóren in gorenjsko Dolino s svojim delom prehitel tujce. Knjižico je v lični obliki natisnila Jugoslovanska tiskarna. Dr. A. M.

Češki Nemci in koroški Slovenci

Sudetsko-nemška stranka je izdala knjižico, v kateri je natančno opredelila svoje narodne zahteve. Te zahteve so v več ko enem pogledu zanimive, za nas pa zlasti zaradi tega važne, ker morajo veljati po svoji logiki za vsak narod in vsako manjšino, že celo pa seveda za koroške Slovence. In glede teh bo gotovo sudetsko-nemška stranka vsak hip lahko dosegla, da se uporabljajo zanje njena lastna načela. Razen tega si bo s takšnim dejanjem tudi v velikanski meri utrdila v svetu svoj položaj v pravem pogledu. To je prav tako gotovo, kakor bi sicer v nasprotnem primeru po pravici mislil vsak, da češkim Nemcem ne gre res za načelno pravično rešitev njihovega narodnega vprašanja, ampak samo za to, da izrabijo ta hip jim dano priložnost v strankarsko in morebiti še osebnopolitično korist.

Kar se tiče najprej narodne pripadnosti, zahtevajo, da se vodi pregled o njej po **narodnih razvidnih knjigah**. Kadar bi bil glede narodnosti spor, bi odločal o tem poseben organ, ki bi bil sestavljen v enakem številu iz oseb obeh narodnosti.

Ne samo pravna in politična enakost posameznih oseb, ampak tudi **enakost narodov** mora biti ustavno varovana in poroščevana.

Vsako **raznarodovanje** mora biti prepovedano in **kaznivo**. V ta okvir spada tudi varstvo delovnega ali službenega mesta in varstvo stvarne posesti.

Javni uslužbenci se morajo nastavljeni **sorazmerno**.

V **šolstvu** zahtevajo sudetski Nemci popolno **samoupravo**.

Sorazmernost naj velja tudi pri **državnih dobavah**.

Pošta in železnica, ki imata najmočnejši stik s posameznim državljanom, morata priznavati in poznati tudi njegov **jezik**.

Nova stara zadeva

Svoje dni smo poročali o pravdi, ki je šla pred tukajšnjim okrožnim sodiščem za lastništvo »Jutra«. Med tem so se pravdarji poravnali tako, da ostane »Jutra«, kakor je bilo, namreč neomajno nacionalno centralistično, da pa dobi Adolf Ribnikar, ki se mu je zdelo, da sedanja nacionalna politika nima prave prihodnosti, kot odškodnino »Mariborski večernik, Jutra« in pa še precejšen znesek, baje 1.900.000 dinarjev, v gotovini.

Na zunaj je dobila ta kupčija tak izraz, da se je »Mariborski večernik, Jutra« dne 30. julija poslovil od svojih bralcev. Povedal jim je pri tej priložnosti, da bo od 1. t. m. izhajal »Večernik« v lastništvu in izdajateljstvu g. Adolfa Ribnikarja brez zveze s skupino »Jutrovi« listov. Ker pa je baje velika želja njegovih prijateljev, da bi imeli glasilo za »nepotvorjeno napredno jugoslovensko misel«, zato jim priporočajo v ta namen »Slovenski narod«.

Očitno je torej »Mariborski večernik, Jutra« pretrgal vsako zvezo z »Večernikom«, ki ga je začel izdajati Adolf Ribnikar. Tudi po naslovu gre v resnici za nov list. Zanimivo pa je, da prva številka »Večernika« kar nadaljuje z letniki in številkami »Mariborskega večernika, Jutra« in kratko in malo trdi, da izhaja že 12. leto in da je v tem letu to njegova 172. številka. Najbrž hoče s tem povedati, da sprememba v naslovu in lastništvu ne pomeni nobene bistvene spremembe v neomajnem nacionalnem unitarizmu. O tem bi pričal tudi poziv, ki ga je prinesel »Večernik« v svoji 172. ali prav za prav v svoji 1. številki. V njem se skrbno izogiblje vsake besede, ki bi se mogla razlagati kot dokazilo spremembe v smeri. Naj navedemo iz njega samo tisti del, ki govori o namenih lista in ki je zato za politično mislečega človeka edini zanimiv:

»Slovenski Maribor ... potrebuje dnevnik, ki bo v celoti njegov in namenjen vsemu našemu obmejnemu ljudstvu. Tak dnevnik hoče postati sedanji »Večernik«, ki bo v postopoma razširjenem obsegu in na širši podlagi seznanjal Vso našo javnost z razmerami v mestu in na deželi ter vzbujal živahnejše zanimanje za naše potrebe in zahteve. Zato bo briga novega lastništva, da bo list po obliki in vsebini tak, da postane res dostojen glasnik slovenskega Maribora ter vsega obmejnega ozemlja, kar je bila tudi že davna želja vse narodne javnosti.«

Torej samo običajne obljube, obljube novega podjetnika odjemalcem! Nobene besede o tem, o čemer se je tolikanj šušljalo zadnja leta, namreč o potrebi, da politika jugoslovenov upošteva tudi slovenske zahteve in prizadeve.

Sicer pa, kdor pozna lastnika »Večernika«, ki je bil med ustanovitelji »Jutra« in zmeraj vnet pripadnik unitarizma, ta ve, da pri vsem tem ne gre za drugo, kakor za navadno poslovno zadevo. In to bi vedel tudi, če bi »Večernik« ne bil s prisvojitvijo letnikov svojega prednika naravnost povedal, da se ima za njegovega miselnega naslednika.

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenijo« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosednji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list tvorno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: **UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17.**

Uprava tednika »Slovenija«

Narodna zahteva koroških Slovencev

»Koroški Slovenec« od 27. letošnjega julija piše v uvodniku o »naši narodni zahtevi«. Navaja znameniti Slomškov govor, ki ga je imel l. 1838. v blatograški župni cerkvi, in v katerem je slovesno izpovedal, da bo »v slovenskem jeziku svoje ljube brate in sestre Slovence najrajši učil« z željo, »da kakor je moja prva beseda slovenska bila, naj tudi moja poslednja beseda slovenska bo«. Končuje pa »Koroški Slovenec« svoj sestavek s temile besedami:

Kje so po stoletju slovenska naselja Poreče, Kriva Vrba, Blatograd, Tigrče, Gospa sveta, Otmanje, Mosti, Trušnje, Grebinj? Kje vasi celovške okolice: Št. Jurij na Pesku, Trnja ves, Otiče, Št. Jakob ob cesti, Goričica? Gospodariji vasi Hojovce v blatograški fari so se že pred leti zbal slovenskega naziva svojega naselja in zaprosili deželno vladu, naj njihovo vas prekrsti v »Hohenfeld«, kar jim je oblast seve rada ugodila. In sedaj čakamo, da vložijo še gospodarji ostalih blatograških vasi Borovčice, Dole, Gorje, Goričica, Knežice, Krajnik, Pražinčice, Raznica, Zihpole, Zimislav in morda še Windischbach slično prošnjo za prekrstitev svojih vasi. Kaj naj tudi pomenijo slovenski nazivi ponemčenemu narodu, ki je po svoji in še po nemški krivdi pozabil govorico svojih dedov. Podoben je gospodarjem, ki svoje očetno gospodarstvo prodajo, drugo pohištvo kupijo, poslednjič pa večidel beraško palico najdejo — bi jim ponovil veliki Slomšek in tako nazorno risal bedo raznarodovanega rodu.

Svet bi nas moral prezirati, če bi postali boječ, kadar gre za najdražjo svetinjo vsakega naroda. Koroški Slovenci bi ne bili vredni velikega rojaka Antona Martina Slomška, ki je pred stoletjem v danes ponemčenem Blatogradu jasno in javno izpovedal svojo iskreno ljubezen do matere govorice.

Za vse ozemlje, koder je slovenščina še danes občevalni jezik v družinah in sosesčinah, prijavljamo svoje zgodovinsko in kulturno pravo: **to ozemlje je — izvzemši nemške otoke — slovensko ozemlje**. Tisočletna zgodovina priča o njegovem slovenskem značaju, o njem pričajo stoletne knjige in spiski. O slovenskem značaju pričajo krajevna in družinska imena, predvsem pa priča o njegovem narodnostnem značaju tisočletna slovenska govorica, pesem in običaj. Mnogo, zelo mnogo se je doslej grešilo nad našim narodom — ne najzadnje z zlobno in nemške kulture nevrjedno dvojtvijo našega ljudstva v Slovence in »Windische«. V veri je najboljšo poslanstvo in oprti na svojo zgodovinsko in kulturno pravo se obračamo do gospodarja naše dežele z željo, naj sankcionira naše narodno pravo s priznanjem enakopravnosti slovenske matere govorice v šoli in javnosti. Zvesti svoji državi in njenemu Führerju, lojalni v gospodarskem in socialnem sožitju z narodom-sosedom povzdiguemo ob stoletnici Slomškovega manifesta svoj glas za samobitno kulturno življenje vsega slovenskega naroda na Koroškem.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglasanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Juria Dalmatina: Biblia 1584

leta, dalje Slovenski Glasnik, Zora, Dunajski Zvon, Ljubljanski Zvon, Kres, Dom in Svet, vse celotno proda antikvariatna knjigarna

Hinko Sevarja, Ljubljana
nasproti Št. Jakobske šole

vojnimi obvezniki iz bivše dežele Kranjske in deloma Goriške. Med vojno pa je bilo polku deljenih tudi mnogo vojakov iz drugih pokrajin Avstrije, tako da so bile pri polku zastopane vse avstrijske narodnosti, vendar pa smo bili zmeraj v pretežni večini Slovenci iz Kranjske.

Prevrat nas ni našel ravno nepripravljeni, saj smo ga že dolgo pričakovali, ker smo bili najbrž v tem pogledu bolje poučeni kot pa Slovenci v domovini. Najboljše informacije smo dobivali od nekaterih Čehov, ki so bili pri našem nadomestnem bataljonu ali kadru. Zavedali smo se tudi, da bi mogli ob prevratu kot strnjena enota mnogo pomagati Narodnemu svetu v Ljubljani oziroma prihodnji slovenski vladi. Zaradi tega je kakšnih deset dni pred prevratom odšel v Ljubljano rezervni častnik, katerega imena se pa ne spominjam več, da bi dobil od Narodnega sveta primerna navodila, kaj je naša naloga ob prevratu in kam naj tedaj odrinemo. Toda ta odposlanec ni opravičil ničesar in se sploh vrnil ni. Tudi drugi poskušali, da bi od Narodnega sveta dobili kakšna navodila, so ostali brezuspešni. Vse, kar smo za prevrat mogli pripraviti, je bil slovenski narodni trak, iz katerega smo napravili svoje kokarde. Tako smo dočakali prevrat brez kakšnih navodil našega narodnega vodstva, prepuščeni samim sebi v tuji nemški deželi.

Čehi so bili prvi, ki so na neki namig še pred pravim prevratom odšli v svojo domovino opremljeni s potrebnimi dokumenti. Prosili so namreč preprosto za dopust, pri čemer pa so seveda tudi že vedeli, da se ne bodo več vrnili. To nam je dalo pobudo, da smo napotili tudi druge tovariše tujih narodnosti, da so odšli domov. Tudi tem smo v ta namen izdali primerne potne listine. Na ta način smo svoje enote očistili drugih narodnosti in ostali sami Slovenci.

(Nadaljevanje prihodnjice)

Modna blaga!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Prevod

„Pogovora s T. G. Masarykom“

V zadnji številki obzornika »Sodobnost« je priobčil dr. Lončar poročilo o slovenskem prevodu znamenitega dela češkega pisatelja Karla Čapka »Pogovori s T. G. Masarykom«. Dr. Lončar je po pravici ugotovil, da ima ta prevod, ki ga je napravil J. Orožen, toliko in takih jezikovnih napak, da je čudno. Prevajalec J. Orožen ni niti tega upošteval, da se imenuje slovaški jezik po slovensko »slovaški«, ne pa »slovenski«, in da zato Masaryk ni govoril po slovensko, ampak po slovaško. J. Orožen rabi besedo »sovisnost« in »nesovisnost« za slovenski »zvezo« in »neodvisnost«; namesto »brez tradicije« piše o »breztradicijnosti«; namesto »prazno« početje piše »marno« početje; namesto »nisem utegnil« piše »nisem ga imel kdaj prešturirati«. Prevajalec J. Orožen piše »zaušiven« namesto »ušiv«, »nevoljništvo« namesto »nesvobodnost« ali »dedno podložništvo«, »odbočka« za »podružnico«, »Hrad« namesto »Grad«, »prodajne žene« namesto »žene, ki prodajajo«, »posluga« namesto »postrežništvo«, »osvedočen« delavci namesto »delavci, ki so se obnesli«. Rabi vse polno hrvaško-srbskih besed, n. pr. malobrojen, brak, neodvraten, vzbuna itd. Tudi ruske besede rabi namesto slovenskih, seveda pa po jugoslovensko tudi šteje: petdeset dva. Jugoslovenizmov mrgoli v Orožnem prevodu, tudi spreja napačno, nemišuje in ne veže prav glagola s samostalniki. Orožnov prevod znamenite Čapkove knjige po jeziku nikakor ni slovenski.

Nam gre za načelo, da morajo biti knjige, ki izhajajo v slovenskem jeziku, pisane pravilno in čisto po slovensko. Žurnalja nam dan za dnem kvarijo in meša jezik, in žlobudra iz žurnalov se prijema bralcev in ljudstva tudi zoper njih voljo. Opozoritve ne pomagajo žurnalji, ki dela naprej po svoje, ljudje pa bero, ker se morajo nekje informirati. Kdor hoče pri nas sukati pero, se mora naučiti prej vsaj jezika. Če bo zašla jezikovna žlobudra še v knjige, potem rajši nehajmo. Prevodov znamenitih tujih del nam ni treba za to, da bi tiskar, založnik in prevajalec kaj zaslužila — slovenski prevodi tujih del niso poceni — ampak za to, da bi dvignili umsko raven naših ljudi. S prevodi, ki nam pa naš jezik kvarijo, pa tega ne bomo dosegli. Zato naj take prevode odklanjamo.

Notranja ureditev češko-slovaške republike

Pod naslovom »Kritični dnevi Češko-Slovaške« piše dr. Ante Ciliga v »Novi Evropi« o češki politiki. Stvarno in poučno je zlasti njegovo poročilo o razmerju Čehov do drugih narodov v republiki:

Treba je odkrito priznati, da v letih 1918-19 Čehi niso znali rešiti vprašanja narodnih manjšin do kraja. To priznavajo sedaj tudi Čehi sami s tem, da sestavljajo nov »pravilnik za manjšine«. Zlasti slabi položaj Čehov nasproti Nemcem njihova nesloga in neenodušnost s Slovaki — to, da Čehi niso držali pitsburškega dogovora (češko-slovaški »Krfski pakt«), ki ga je podpisal sam Masaryk in v katerem je bila Slovaki obetana avtonomija. Ali na svojo srečo Čehi v svoji napaki niso šli predaleč. Navzlic pomanjkanju popolne in načelne enakopravnosti narodov je vendar vladavina široke demokracije na Češko-Slovaškem omogočila, da tako široke narodne svobode ne pozna nobena druga država Srednje in Zahodne Evrope. Treba je samo pomisliti, kakšen bi bil položaj Čehov tako doma kakor v zamejstvu, če bi bili v preteklih letih svoje oblasti streljali v parlamentu ali izven njega voditelje nemških strank ali avtonomističnih Slovakov. Mar tedaj ne bi imela Henlein in Hitler kolikor toliko močnejših razlogov pred Londonom in Parizom? Tedaj voditelj ameriških Slovakov dr. Hlefkó, ki je nedavno prispel s celim odposlanstvom svojih ožjih rojakov iz Amerike na Slovaško, ne bi bil mogel na potu skozi Varšavo tako lahko in prepričljivo reči Poljakom tistih lepih besedi: »Če ljubite Slovaške, pomagajte pri obrambi češko-slovaške republike, kajti v njej iščejo Slovaki svojo

svobodo, svoj mir in svoje polnopravno delovanje. Izvirnik Pitsburškega dogovora, ki je pomagal uresničiti češko-slovaško republiko, nosimo na Slovaško sedaj mi, ameriški Slovaki, z namenom, da pomaga uresničiti sporazum med Slovaki in Čehi...« Razvoj dogodkov v bližnji prihodnosti odvisi nedvomno od usode tega sporazuma.

Čehi radi trdijo, da večina Slovakov ne želi avtonomije. Toda namesto da to oni, Čehi, trdijo za Slovaške, naj prepuste samim Slovakom, da odločijo, če hočejo avtonomijo ali nočejo, oziroma v kakšnem obsegu jo hočejo in žele. Samo to more biti osnova za rodovitna pogajanja in stvaren sporazum med Slovaki in Čehi. Sicer pa Slovaki, kakor pravijo tudi Čehi, niso zgolj narodna manjšina — oni so svoj narod.

Malitev zamejskih Slovencev

Pred dnevi sem se mudil na Koroškem in pot me je pripeljal tudi v Velikovec. V hotelu, kjer sem se ustavil, sem med reklamo našel letak Mariborskega tedna, kar je v teh krajih vsekakor redkost, in če človek naleti na nekaj takega, občuti nehoti neko zadovoljstvo. Moram pa reči, da je bilo to moje veselje močno skaljeno zaradi okolnosti, da je bil letak v srbskohrvaškem in ne v slovenskem jeziku. Tudi če bi bil ta letak obešen kje na Dunaju ali v Berlinu, bi ne bilo vse eno, ali je slovenski ali srbskohrvaški. Da se pa pošlje neslovenski letak v Velikovec, ki je središče najbolj slovenskega dela Koroške, je greh, ki se ne more odpuščati. Tako početje nam v narodnem oziru silno škoduje. Za prave Nemce je letak v njim tujem jeziku tako brez pravega pomena. Ima tedaj pomen le za naše slovenske rojake, ki nimajo priložnosti, naučiti se dobro niti pismene slovensčine, kaj šele srbskohrvaščine. Zato jim tak plakat že s čisto praktične strani ne more ustrezati. V ostalem je pa to očitno zapostavljanje njihovega slovenskega jezika in čisto navadna žalitev njihovega narodnega čuta.

Pri vsem tem morajo naši koroški rojaki pač tudi domnevati, da slovensčina pri nas sploh ni več v rabi, če se pri njih za slovenski Maribor dela reklama v srbskohrvaškem jeziku. — Naj je temu kriva uprava Mariborskega tedna ali pa mogoče naš konzulat v Celovcu, pribiti je treba, da je to brezglavo in škodljivo početje. B.

Mednarodni kongres Pen-klubov

se je letos vršil v Pragi v času vsesokolskega zleta. Pen-klubi so bili ustanovljeni kmalu po svetovni vojni iz idealnih namenov o skupnem sodelovanju pisateljev, pesnikov in esejistov vseh narodov, in so bili zato ustanovljeni po vseh kulturnih središčih. Povojno ozračje prijateljstva je sodelovanje pospeševalo, odkar pa je visoka mednarodna politika zapustila podstave locarnskega sodelovanja, je tudi na letnih kongresih Pen-klubov opaziti stalna nesoglasja, ki se pojavljajo med člani. Gre seveda pri tem za načelno izredno važne zadeve, kakor je n. pr. pisateljska svoboda kot poklicna svoboda, nadalje tudi za vprašanje vojne in miru, glede katerega mora organizacija pacifistov, kakršna Pen-klub v svojem bistvu mora biti, prav tako zavzeti svoje odločno stališče.

Zaradi zunanje političnih dogodkov zadnjega časa je zato tem bolj zanimal letošnji kongres, ki se je po nekem čudnem naključju moral vršiti prav v Pragi, središču zanimanja vsega sveta. Tudi letošnji kongres ni potekel mirno in po listu »Pariser Tageszeitung« posnemamo, da je bilo prav stežka pridobiti predsednika vseh Pen-klubov Wellsa za resolucijo, v kateri naj bi se obsodilo preganjanje Židov, pa se je nazadnje načelno obsodilo vsako preganjanje sploh.

Zabeležiti je, da je Marinetti kongres zapustil, ker se njegova ideologija z ideologijo nekaterih svobodoljubnejših členov ne more strinjati.

Sprejete resolucije med drugim ugotavljajo, da knjištvo ne pozna mej in mora zato ostati neodvisno od političnih dogodkov; člani klubov naj delujejo za sporazum medsebojnega spoštovanja narodov itd. Grozeče vojne nevarnosti kongres ni mogel prezeči, zato je sprejel resolucijo, naj veljajo v vojni umetnine kot skupna dobrina človeštva, ki se mora spoštovati. Nič bolj ne označuje sedanjega položaja, kot ta sprejeta resolucija: od povojnega načela »nikdar več vojne« morejo pisatelji vsega sveta danes ugotavljati v resolucijah dejstva, ki bi morala biti nedvomna! Nazadnje ugotavlja resolucija z obžalovanjem neprenehno poseganje v svobodo izražanja mnenja, ki onemogoča svobodno kritiko vlad in institucij, kar da nasprotuje napredku sveta.

Po kongresu so se udeleženci podali na mnoge izlete, med drugim je bil pripravljen tudi izlet v nemške obrobne kraje. Precej udeležencev si je ogledalo tudi taborjenje češko-slovaške vojske in pri tem izjavilo, da bi bil tak izlet pred nekaj leti še nemogoč; letos pa da so si z zadoščanjem ogledali vojaštvo, ki varuje kulturne dobrine.

Kongresa se je udeležilo tudi nekaj slovenskih članov ljubljanskega Pen-kluba. Upamo, da so enotno nastopali in da so se vrnili z najboljšimi vtiski.

Mali zapiski

Prepovedan časopis

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi časopis »Kazačij golos«, ki izhaja v Parizu.

Kdo zida v Ljubljani?

V Ljubljani so ta čas v delu štiri pomembne večje stavbe. V Wolfovi ulici Mayerjeva trgovska hiša, pred pošto hotel Slon in palača Bat'e ter na Tyrševi cesti palača banke Slavije. Če pogledamo, kdo so lastniki teh stavb, vidimo, da je lastnik prve zaveden Nemec, Bat'a in Slavija pa sta češki podjetji in le hotel Slon je last Slovenca Koritnika. Vsa tri podjetja pa niso morda za zidavo potrebnega kapitala uvozila k nam, marveč so ga nabrala oziroma zaslužila med nami Slovenci in prav za prav zidajo s slovenskim denarjem. Še bolj pa nas mora razžalostiti dejstvo, da so bile stavbe, na katerih prostorih danes postavljajo Mayer, Bat'a in Slavija, izključno v slovenskih rokah. Naj bi vendar naši gospodarstveniki o tem nekoliko razmišljali! B.

»Narodova« »brakada«

Ljubljanski dnevnik, ki sam sebe po nemarnem imenuje »Slovenski narod«, je priobčil pretekli teden sestavek z naslovom »Nova brachna zakonodaja v Nemčiji«, v katerem razlaga nove postavne določbe o zakonskem pravu v tretjem rajhu. Seveda imenuje ta jugoslovenski list zakonsko zvezo dosledno brak in ne zakon, ki je od nekdanje slovenske besede za latinski matrimonium, in čeprav je v zadnjih časih »brak« izginil tudi iz slovenskega pravnega jezika, v katerega so ga poskušali vtihotapiti jugoslovenci v Sloveniji. Ker pa piše jugoslovenski ljubljanski popoldnevnik tudi o razporoki, bi mu svetovali, naj bo dosleden in naj še razporoko prekrsti v razbrakado in naj svetuje ljudem, da naj kar brakirajo, namesto da bi sklepali zakonske zveze. Tako bo nastalo pravo jugoslovensko imenoslovje po zaslugi tega dnevnika.

Lepaki

Po Ljubljani in drugod so še danes nalepljeni lepaki s sledečim besedilom: »Mednarodna utakmica letočih modela za pehar« itd. Morda komu ne bo znano, da veljajo ti lepaki mednarodnemu tekmovanju z letalskimi modeli, ki se je vršilo konec julija t. l. v Ljubljani. Četudi se je vršila prireditev v Ljubljani, lepakov v slovenscini ni bilo nikjer. Zaradi mednarodnosti prireditve pa bi človek pričakoval lepak vsaj tudi v francoščini. Pri tem bodi omenjeno, da so imeli glede poročanja o prireditvi vse prednosti belgrajski in zagrebški listi, medtemko sobili ljubljanski nekam zapostavljeni. To je dalo povod celo našemu »Narodu«, da je zapisal dovolj pikre besede o prireditvi, pa tudi poziv bratom Srbom in Hrvatom, naj bi se naučili vsaj toliko slovensčine, da bi mogli brati slovenske liste, ki naj bi jih upoštevali malo bolj kot doslej. Človek bi ne verjel, da so mogoče take stvari po 20 letih skupnega življenja in pa iz takih ust...

Usoda rokopisa

Letos umrlemu slovenskemu pisatelju in jugoslovenskemu ideologu dr. Ivanu Lahu je revija »Misel in delo« posvetila zadnjo številko. Med drugim beremo tu, da je dr. Lah v svojih zadnjih dneh pripravil za tisk drugi del svoje »Knjige spominov«, za katerega pa bo treba še najti založnika. Ne da bi se tu hoteli spuščati v oceno Lahove jugoslovenske ideologije, kateri smo v »Sloveniji« že ponovno odkazali mesto, ki ji gre, moramo tu opozoriti na neko dejstvo. Prvi del Lahove »Knjige spominov« je namreč izdala »Tiskovna zadruga« v Ljubljani, idejno sorodna jugoslovenskemu konceptu dr. Laha. Tem bolj mora zato danes začuditi opazka, da bo za drugi del spominov jugoslovenskega ideologa treba še iskati založnika.

Narodne manjšine v Nemčiji.

»Lužiško-srbski vestnik« prinaša poročilo o nemškem štetju manjšin iz leta 1933. in ga primerja s štetjem leta 1925. Brez ozira na naravni prirast, torej zgolj absolutno, so padli Lužički Srbi v tem razdobju od 70.898 na 57.167, torej za 13.731 duš ali 19,8%. Poljaki za 33,8%, Litvanci za 44,9%, Čehi za 58,2% in Danci za 9,4 odstotka.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in npravnosti, prosimo, da podprejo razširjanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenije«.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.